

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDAIS UAB „GREENAS“ DARBO SKELBIME TYRIMO

2018 m. sausio 25 d. Nr. (18)SN-9)SP-8

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2018 m. sausio 9 d. buvo gautas pareiškėjo A. L. (toliau – ir Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu socialinio tinklo *Facebook* UAB „Greenas“ paskyroje nuo 2018 m. sausio 8 d. publikuojant darbo skelbimą, kuriame nurodyta: „ieškoma valytoja su auto (kurą pilame) <...>“ (citatose kalba netaisyta).

Skunde nurodyta, kad, paskambinus skelbime pateiktu telefono numeriu, Pareiškėjui buvo paaiškinta, jog ieškoma tik moterų, nes „vyrai keistai atrodytų“.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. sausio 16 d. raštu Nr. (18)SN-9)S-37 kreipėsi į UAB „Greenas“ (toliau – ir Įmonė) vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar į darbą valytojo pareigoms yra priimamos tik moterys (jei taip, nurodyti kodėl), ar į darbą valytojo pareigoms pretendavo vyrai (jei taip, ar jiems buvo suteiktos galimybės dalyvauti atrankoje į siūlomas pareigas), kodėl ieškoma valytojo, turinčio nuosavą automobilį, ir kuo tai susiję su siūlomomis pareigomis, ar į siūlomas valytojo pareigas darbuotojas jau yra priimtas (jei taip, nurodyti jo lytį bei informuoti, ar jis turi automobilį), kas ir kieno nurodymu parengė ir išplatino darbo skelbimą.

Taip paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2018 m. sausio 18 d. buvo gautas UAB „Greenas“ direktoriaus raštas „Atsakymas“. Rašte Įmonė apgailestavo dėl gauto skundo ir susiklosčiusios situacijos. Skelbimą išplatinęs darbuotojas (šis asmuo taip pat bendravo su Pareiškėju) elgėsi neapgalvotai ir nepateisinamai. Pokalbiu metu darbuotojas pateikė savo asmeninę nuomonę, kuri nesutampa su Įmonės pozicija. Įmonė patikrino visus minėto darbuotojo išplatintus skelbimus ir juos ištaisė tinkamai bei buvo surengti papildomi personalo atrankos mokymai. Įmonė teigia, kad atrenka į darbą tinkamus kandidatus laikydamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimų. Pareiškėjas turi galimybę kreiptis į Įmonę ir kandidatuoti į minėtą valytojo poziciją.

Sprendimo surašymo dieną (2018 m. sausio 19 d.) socialinio tinklo *Facebook* UAB „Greenas“ paskyroje skelbimas nebėra pasiekiamas.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Greenas“ paskelbdamas darbo skelbimą dėl valytojo pareigų nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio, pagal kurį skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėtį, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus. Taip pat tyrimo metu buvo vertinama, kad UAB „Greenas“ paskelbdamas darbo skelbimą dėl valytojo pareigų nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio, pagal kurį skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypačingai dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta

moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje skiriamas ypatingas dėmesys lyčių lygybei.

2004 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje teigiama, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę

reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamai Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnyje numatyta, kad skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėtis, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Tyrimo metu nustatyta, jog 2018 m. sausio 8 d. UAB „Greenas“ savo paskyroje socialiniame tinkle *Facebook* paskelbė darbo skelbimą dėl valytojo pareigų, bet pareigos buvo nurodytos tik moteriškąja gimine. Pareiškėjui kreipiantis dėl galimybės kandidatuoti, jam buvo pasakyta, kad ieškoma tik moterų, nes „vyrų keistai atrodytų“. Skelbime taip pat buvo rašoma, kad ieškoma darbuotojo su savo automobiliu. Įmonės direktorius paaiškino, kad skelbimą išplatinęs darbuotojas elgėsi neapgalvotai ir nepateisinamai, pokalbio su Pareiškėju metu buvo pareikšta asmeninė pozicija, taip pat minėto darbuotojo visi skelbimai buvo pataisyti, jam buvo surengti papildomi mokymai.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarime Nr. 5(74) „Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų“ nurodyta, kad pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai turi būti reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais. Nagrinėjamu atveju skelbime nurodyta pareigų forma tik moteriškąja gimine, taip teikiant vienai lyčiai (šiuo atveju – moterims) pirmenybę užimti pareigas ir atgrasant galimus kandidatus vyrus, taip jiems ribojant galimybę kandidatuoti dėl nurodytų pareigų.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, Moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu nelaikoma, kuomet atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų

vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas). Tiriamoje situacijoje svarbu atsakyti į klausimą, ar nurodytoms valytojo pareigoms lytis yra esminis ir lemiamas reikalavimas. Manytina, kad valytojo darbo esminiai elementai yra tam tikrų patalpų valymas ir tvarkymas, taigi darytina išvada, kad tokius veiksmus vienodai gerai gali atlikti tiek moteris, tiek vyras. Lyties pagrindas negali būti laikomas esminiu ir lemiamu reikalavimu tokioje situacijoje. Iš to galima daryti išvadą, kad pareigų nurodymas vien moteriškąja gimine yra niekaip nepagrįstas, darbo funkcijas gali atlikti abiejų lyčių asmenys, taigi pareigų nurodymas moteriškąja gimine yra ribojantis vyrų lygias galimybes kandidatuoti dėl valytojo darbo pozicijos.

Pažymėtina, kad reikalavimas turėti savo automobilį gali pažeisti Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatas, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus. Šiuo atveju aktualus socialinės padėties pagrindas, kuris Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje apibrėžiamas kaip fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai.

Tiriamu atveju reikalavimas turėti automobilį gali būti laikomas pirmenybės taikymu socialinės padėties pagrindu, nes automobilis yra asmens turima nuosavybė, kuri sudaro socialinės padėties termino apibrėžimo turinį. UAB „Greenas“ direktorius nepaaiškino, kodėl valytojo pareigoms atlikti reikalingas automobilis ir kuo tai susiję su siūlomomis pareigomis, taigi konstatuotina, kad taip yra teikiama pirmenybė dėl socialinės padėties. Kadangi Įmonė nepagrindė, kodėl automobilis šioms pareigoms reikalingas, t. y., neįvykdė Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje nustatytos pareigos įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas, darytina išvada, kad tokiu nagrinėjamu reikalavimu asmenys yra tiesiogiai diskriminuojami dėl socialinės padėties.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nurodyti atvejai, kada tiesioginė diskriminacija gali būti pateisinama. Visų pirma, 4 punkte numatyta, kad gali būti pateisinamos įstatymų nustatytos dėl pilietybės taikomos skirtingos teisės, bet nagrinėjamu atveju situacija nėra susijusi su pilietybe. Antra, 7 punkte numatyta, kad tais atvejais, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų tam tikra žmogaus savybė yra esminis ir lemiamas profesinis reikalavimas, o šis tikslas yra teisėtas ir reikalavimas

yra proporcingas, skirtingas traktavimas gali būti pagrįstas. Nagrinėjamu atveju nėra aišku, kodėl automobilis reikalingas valytojui ir kuo tai susiję su atliekamomis funkcijomis, taip pat žinoma, kad skelbimuose dėl valytojo pareigų nėra įprasta praktika nustatyti reikalavimą turėti automobilį. Manytina, kad toks reikalavimas yra perteklinis ir gali atgrasyti asmenis, neturinčius automobilio, kreiptis dėl galimos darbo pozicijos.

Darytina išvada, kad UAB „Greenas“ darbo skelbime dėl valytojo pareigų, nurodydama pareigas tik moteriškąją gimine, taip pat nustatydama reikalavimą turėti automobilį, nepagrįstai suteikė pirmenybę vienai lyčiai (moterims) bei asmenims, turintiems automobilį. Tokiais veiksmais Įmonė tiesiogiai diskriminavo vyrus ir automobilio neturinčius asmenis, taigi pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnį ir Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnį, t. y., pažeidė moterų ir vyrų lygias teises bei padarė lygių galimybių pažeidimą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsniu bei Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu:

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti UAB „Greenas“ vadovą dėl padaryto pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, UAB „Greenas“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė